

Erdős Ákos

Ph.D. hallgató, egyetemi tanársegéd

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Vám- és Pénzügyőri Tanszék

erdos.akos@nav.gov.hu

A DÉLI HATÁRZÁR TELEPÍTÉSÉNEK A HAZAI KÁBÍTÓSZER-CSEMPÉSZET TERÜLETI ÁTRENDZŐDÉSÉRE GYAKOROLT HATÁSA

Kulcsszavak: kábítószerek, bűnözésföldrajz, bűncselekmény, határ, migráció

Absztrakt

Bevezető: Magyarország déli határszakaszán, a 2011-től folyamatosan növekvő illegális migráció 2015-ben érte el tetőpontját. A magyar Kormány intézkedéseit követően ugyanakkor, 2016-tól jelentős visszaesés tapasztalható az illegális határátlépések számát tekintve. Ugyanebben az időszakban azt tapasztalhattuk, hogy a szerb-magyar határ hivatalos átkelőhelyein a kábítószerek-felderítések számában is jelentős átalakulások történtek.

Hipotézisek: egyrészt feltételezem, hogy a kábítószerek-csempészet trendjeiben beállt változások összefüggésben állnak az illegális migráció kezelésére irányuló hatósági intézkedésekkel. Másfelől azonban feltehető, hogy még a fokozott hatósági jelenlét, illetve a zöldhatár teljes lezárása sem képes megakasztani a nemzetközi kábítószerek-kereskedelem menetét.

Módszer: az összefüggések vizsgálatára a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) felderítési adatait, valamint a rendőrség határrendészeti intézkedéseinek adatait használok fel.

Következtetések: a kábítószerek-felderítések területén beállt változások illetve a tömeges migráció és a vele szemben alkalmazott szigorú hatósági fellépés, technikai határzár felépítése közötti kapcsolat összetett.

1. Bevezető

A világ számos országában bevett gyakorlat, hogy a kormányzat kerítések, falak építésével lép fel az állam biztonságát fenyegető jelenségekkel, az illegális migrációval és a csempészetrel szemben (*Hassner – Wittenberg 2015, Vallet 2016, Carter – Poast 2017*). A legtöbb esetben a fizikai határzárak telepítésének elsődleges célja a csempészet megakadályozása (*Sorrensen 2014*). Hassner és Wittenberg szerint a hatékonyan alkalmazott határzárak befolyással bírnak

az ember- és kábítószer-csempészettel foglalkozó szervezett bűnözői csoportok tevékenységére (*Hassner – Wittenberg 2015*).

Edward Lorenz 1963-as „pillangóhatás” elmélete (Lorenz 1963) rámutatott arra, hogy a világ folyamatait akár egy apró változás is jelentősen megváltoztathatja. Az eddigi kutatási eredmények azt sugallják, hogy e megállapítás a kábítószer-kereskedelem és kábítószer-csempészet kapcsán szintén megállja a helyét.

Kiváló hazai példaként szolgál erre az 1990-es években kirobbant délszláv polgárháború és a heroin csempészetének egymásra gyakorolt hatása. 1986-tól ugyanis az úgynevezett balkáni útvonalra telepedett az illegális európai heroin kereskedelemnek csaknem az egésze. Miután azonban Jugoszlávia területén háborús helyzet alakult ki, az említett balkáni útvonal középső ága (Isztambul – Szófia – Belgrád – Zágráb – Ljubljana) csakhamar északabbra húzódott, ezáltal Magyarország Európa legjelentősebb tranzit országává vált (*Erdős 2017a*).

Az elmúlt években folyamatos rendészeti kihívást okozó – kábítószerektől alapvetően független – nemzetközi események változásai a hivatkozott történelmi példához hasonlóan jelentős hatást gyakorolhatott a kábítószer-csempészetének folyamataira.

Magyarország déli határán ugyanis 2015-től először a tömeges migráció kihívásairól, az azt követő években pedig a kisebb-nagyobb mennyiségű kábítószer-felderítésekről szóltak a híradások (*Mátyás 2018*).

Felmerül tehát a kérdés, hogy van-e bármilyen összefüggés a tömeges migráció, az azt kezelni igyekvő szigorú hatósági fellépés, a déli határon felépített határzár, valamint a kábítószer-csempészet között? Közvetve és közvetlenül milyen hatása van a jelenkori migrációnak a kábítószer fogyasztásra és terjedésre? (*Sivadó 2016*)

Jelen tanulmány arra keresi a választ, hogy a 2015-ben tetőző illegális migrációs hullám, a zöldhatár fizikai lezárása és a fokozott hatósági jelenlét miatt tapasztalható-e bárminemű átrendeződés a szerb-magyar határon történő kábítószer csempészeti útvonalakban és módszerekben?

2. Vizsgálati módszer

Habár a hatályos magyar szabályozás szerint, a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények nyomozása nem a vámhatóság hatáskörébe tartozik, a fenti kérdések tisztázása során mégis ésszerűnek mutatkozik e szervezet munkájának és eredményeinek vizsgálata. A vámhatósági feladatok ellátásának ugyanis – már az önálló magyar királyi pénzügyőrség megalakítása óta –

egyik meghatározó része a csempészet megakadályozása (Erdős 2017b, Szabó 2017). Az országhatáron megjelenő illegális kábítószer szállítmányok többségét ma is a vámhatóság munkatársai derítik fel.

A továbbiakban ezért a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) kábítószer felderítési eredményeinek felhasználásával keresem a feltételezett kapcsolatot a határzár létrehozása és fokozott hatósági jelenlét, valamint a kábítószer csempészet útvonalainak, módszereinek átrendeződése között.

Az elemzés során a NAV Csongrád Megyei Adó- és Vámigazgatóságának, valamint a NAV Bács-Kiskun Megyei Adó- és Vámigazgatóságának felderítési adatai kerülnek feldolgozásra, minthogy a déli határszakaszon található hivatalos határátkelőhelyek mindegyike e két szervezeti egység illetékességi területén helyezkedik el.

3. Hipotézisek

H.1. Feltételezem, hogy az illegális migrációt megakadályozni kívánó technikai határzár felállítás hatást gyakorol a kábítószer-csempészet tendenciáira. A határzár ugyanis megnehezíti a kábítószer-csempészek tevékenységét, ezért többen próbálnak meg a közúti határokon keresztül Magyarország területére kábítószerrel bejuttatni.

H.2. Feltételezem továbbá, hogy önmagában a szigorú ellenőrzések és a fokozott hatósági jelenlét sem elegendő ahhoz, hogy megszüntesse az érintett területen kábítószer-csempészeti tevékenységet.

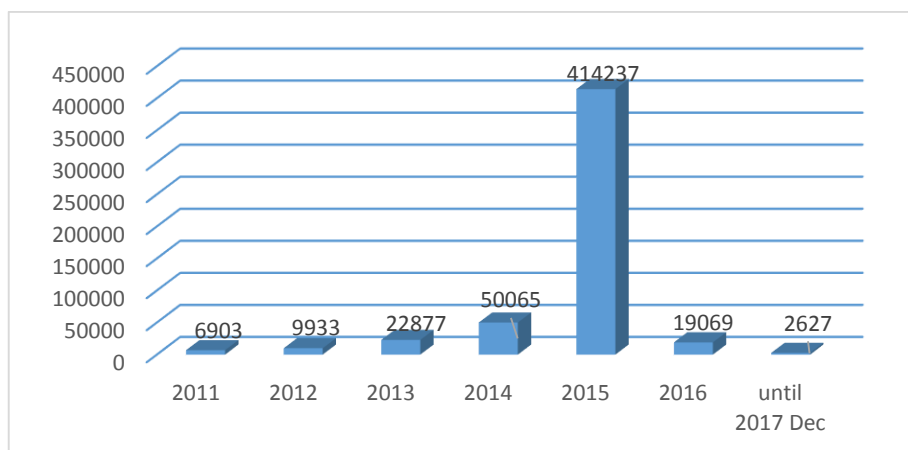
4. A tömeges illegális migráció kezelése és a kábítószer-csempészet alakulása

Az országhatár tiltott átlépése nem új keletű jelenség. Már az államalapítás kora óta, a zöldhatárok őrizetének egyik legfontosabb funkciója a szökött rabszolgák és a csempészek elfogása volt, akik az ellenőrzési pontok és a vámhelyek megkerülésével próbáltak be- vagy éppen kijutni az országból (Négyesi 2001). Több, mint ezer év elteltével e tekintetben aligha történt változás, s az államhatárok engedély nélküli átlépése napjainkban sem példanélküli.

A rendőrség adatai szerint 2011 és 2014 között a szerb-magyar határszakaszon elfogott határsértők száma folyamatos növekedést mutat. 2015 elejétől azonban ezen a területen egyre fokozódó irreguláris migrációs folyamatok kezdődtek, mely során januártól júniusig naponta 100 és 1750 fő között változott a tiltott határátlépések miatt elfogott személyek száma (Balla – Kui 2017). A migrációs nyomás hatására a magyar Kormány 1401/2015. (VI. 17.) számú

határozatában az említett határszakasz lezárása mellett döntött. A vártaknak megfelelően a migráció a horvát határszakasz irányába tolódott, ezért a határzár bővítésre került, amely nyomán 2015. október 16-ra lezárásra került az ország teljes déli határszakasza. 2016 novemberétől a határzár hatékonyságát növelendő, megkezdődött a második védvonal – az intelligens jelzőrendszert, kamerákat tartalmazó – úgynevezett okoskerítés építése is (*Csobolyó 2017*). A határzáron történő átjutás tekintetében végül jelentős csökkenés csupán 2017 márciusában következett be, amikor a kerítéshez kapcsolódó jogszabályok szigorításával kilátástalanná vált az az alternatíva, hogy az illegális határátlépők ezen a szakaszon jussanak be tömegesen Magyarország területére (*Kui 2017*).

1. ábra: Tiltott határátlépések számának alakulása (2011-2017)

Forrás: Rendőrség

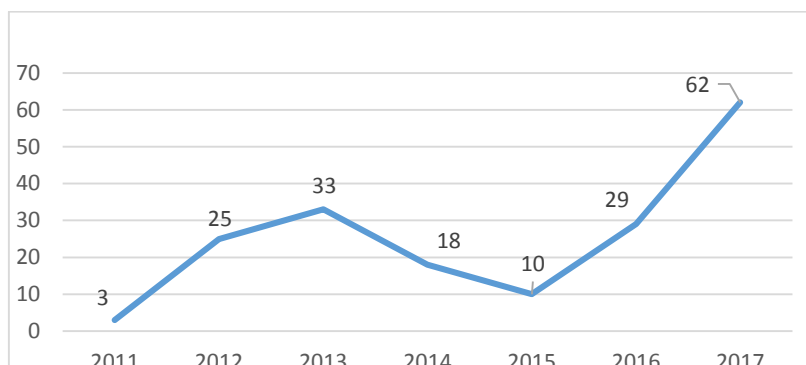
<http://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/statisztikak/hatarrendeszet?page=0> (2018. 02. 20.)

5. A kábítószer-csempészet tendenciáinak változásai Magyarország déli határszakaszán (2011-2017)

A migrációs válsághelyzet kibontakozásáig a déli határszakasz átkelőhelyein a pénzügyőrök által végrehajtott kábítószer felderítések tekintetében folyamatosan növekvő tendencia figyelhető meg. 2011-ben 3 esetben, 2012-ben 25, 2013-ban pedig 33 esetben történt kábítószer felderítés a szerb-magyar határátkelőkön. A zöldhatáron egyre növekvő migrációs nyomással egyidejűleg azonban a határátkelőhelyeken történő felderítések száma csökkenni kezdett: 2014-ben 18, míg 2015-ben már csupán 10 esetben találtak kábítószer a NAV munkatársai.

A kábítószer felderítések számában tapasztalható mélypontot azután 2016-tól meredek növekedés követte, s 2017-re meghatszorozódott a pénzügyőrök által elfogott kábítószer csempészek száma.

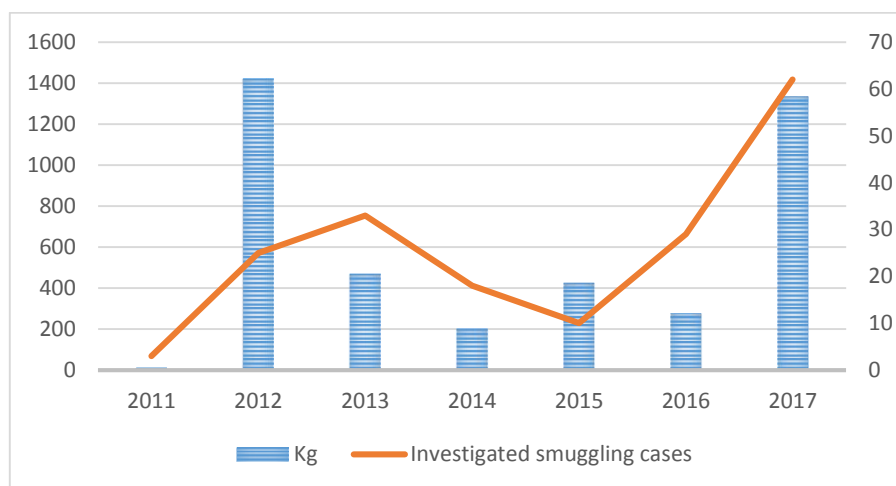
2. ábra: A szerb-magyar határszakasz átkelőhelyein felderített kábítószer-csempészet esetszáma (2011-2017)

Forrás: Nemzeti Adó- és Vámhivatal

2011 és 2017 között a pénzügyőrök összességében mintegy 4150 kg különféle kábítószerrel találta a szerb-magyar határ átkelőhelyein. Ennek a mennyiségnek több, mint a felét két év során foglalták le a NAV munkatársai: 2012-ben 1422 kg-ot, 2017-ben pedig 1335 kg-ot. 2015-ben a lefoglalt kábítószer mennyisége 427 kg volt, amelynek tetemes része (417 kg) egyetlen felderítéshez köthető. A további 10 kg mennyiségű kábítószer kilenc másik felderítés eredményeként került lefoglalásra.

3. ábra: A határátkelőhelyeken felderített kábítószer-csempészet esetszáma és a lefoglalt kábítószer mennyisége (eset/kg)

Forrás: Nemzeti Adó- és Vámhivatal

A vizsgált időszakban a leggyakrabban és legnagyobb mennyiségben lefoglalt kábítószerfajta a kannabisz volt, amelyből több, mint három és fél tonnát találtak a pénzügyőrök. A lefoglalt mennyiségek tekintetében ezt követi a hasis, majd a heroin.

1. Táblázat: Lefoglalt kábítószer típusa és mennyisége (2011-2017)

<i>Kábítószer típusa</i>	Kannabisz	Hasis	Heroin	Ópium	Egyéb ópiát	Amfetamin	Kokain
<i>Lefoglalt mennyiség (gr.)</i>	3361900,74	170353,68	78218	5145	7322	2934	472,9 (továbbá 3 liter folyékony kokain)

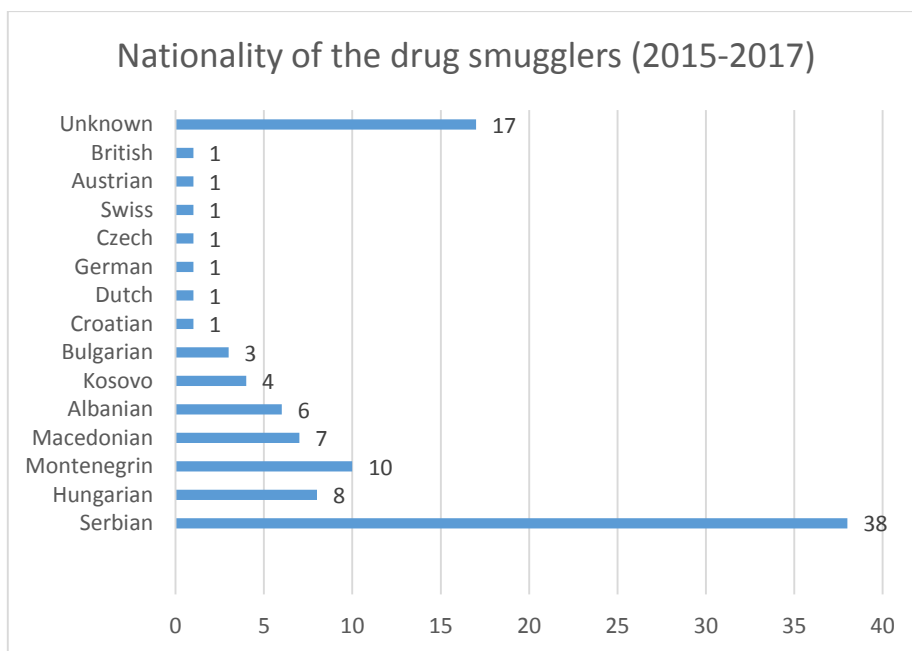
Forrás: Nemzeti Adó- és Vámhivatal

Ez utóbbi kábítószer mennyiségi dominanciájának oka, hogy a hazai, valamint nyugat-európai piacra szánt jó minőségű „skunk” kannabisz Albániából érkezik az EU déli határához, nagyobb tételekben (250-400 kg) többnyire teherautókon szállítva próbálják becsempészni az országba. A főként Nyugat-Európába szánt heroint pedig továbbra is Afganisztánból szállítják a román és szerb határszakaszokon keresztül (*Csesztregi et. al 2016*).

A NAV adataiból kiderül, hogy az elkövetők a nagyobb mennyiségű kábítószer többnyire a különböző járművek (személyautó, teherautó, vonat) gyári- valamint átalakított üregeiben próbálják meg átcssempészni a határon, míg a kisebb, jobbra fogyasztásra szánt mennyiségeket a ruházatba és a csomagok közé rejtve találják meg a pénzügyőrök.

2015 és 2017 között az ismertté vált elkövetők – nemzetiségüket illetően – túlnyomórészt szerb állampolgárságúak voltak. A többi elkövető jellemzően montenegrói, magyar, illetve a balkáni országok valamelyikéből – főként Macedónia, Albánia, Koszovó – származott. Más nemzetek állampolgárai között a kábítószer-csempészet ezen a határszakaszon elenyésző.

4. ábra: Kábítószer-csempészek állampolgársága (2015-2017)

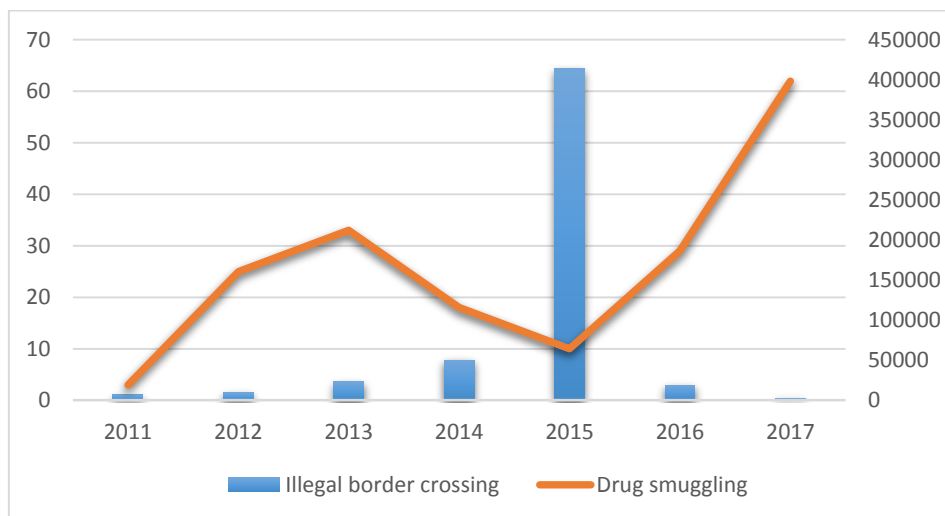

Forrás: Nemzeti Adó- és Vámhivatal

A rendőrség és a NAV adatai alapján jól megfigyelhető, hogy a migrációs nyomás növekedésével párhuzamosan jelentősen csökkent a határátkelőhelyeken felderített kábítószer csempészettel kapcsolatos bűncselekmények száma.

Majd 2015-2016-tól, a határellenőrzés szigorításával, a teljes déli határszakasz lezárásával egyidejűleg újra számottevő növekedés mutatkozik a kábítószer-felderítések terén.

5. ábra: Illegális határátlépések száma és a felderített kábítószer-csempészet esetszámainak alakulása

Forrás: Rendőrség, Nemzeti Adó- és Vámhivatal

6. Következtetések

Az adatok alapján arra következtethetünk, hogy a kábítószer-felderítések területén beállt változások illetve a tömeges migráció és a vele szemben alkalmazott szigorú hatósági fellépés, a technikai határzár felépítése közötti kapcsolat összetett. A két jelenség kapcsolatát két kérdéssel összefüggésben fontos vizsgálni, mégpedig:

Miért következett be 2015-ben csökkenés a határátkelőhelyeken, a kábítószer-felderítések számában?

Ez a tendencia 2016-ra miért kezdett újra növekedni?

Az bűnügyi és felderítési adatokból levonható következtetések alapján, a fenti kérdésre az alábbi válaszokat adhatjuk.

Ad. 1. Szinte bizonyos, hogy a migrációs nyomás növekedésével az ország déli határán bevezetett fokozott hatósági jelenlét, majd a zöldhatár lezárása közvetlen hatást gyakorolt a kábítószer-csempészetre is.

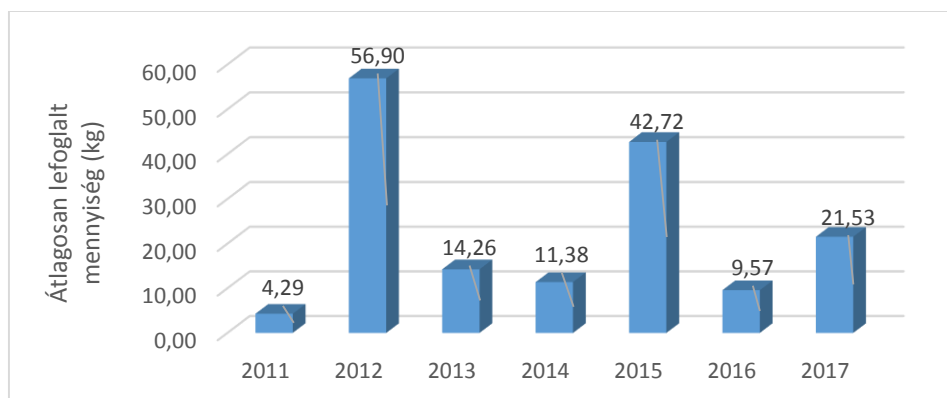
Feltehető, hogy 2015-ben a szerb-magyar zöldhatáron zajló illegális határátlépések tömegének kontrollálatlan voltát kihasználva, a kábítószer-csempészet egy részét a határátkelőkről áthelyezték erre a területre. Régóta ismeretes ugyanis, hogy a határátkelőhelyen történő csempészet a hatósági ellenőrzések okán, sokszor a lebukás veszélyével fenyegetnek. Éppen ezért az olyan szigorúan ellenőrzött termékeket, mint a kábítószer vagy a cigaretta, sok esetben a zöldhatáron igyekeznek bejuttatni az ország területére (Nagy 2012). Ezzel értelemszerűen csökkentve a hivatalos határátkelőhelyeken feltárt csempész bűncselekmények számát.

2016-tól azonban, az országhatáron, valamint az annak közelében végzett mélységi ellenőrzések fokozása már növelte a kábítószer-csempészek lebukásának kockázatát. A zöldhatár fizikai lezárása pedig körülményessé és költségessé tette a csempészetet ezen a területen (Erdős 2019).

A Budapesti Rendőr-főkapitányság Felderítő Főosztálya által begyűjtött bűnügyi információk azt jelzik, hogy a csempészek számára a határzár felépítése óta jóval nehezebb és költségesebb a kábítószer bejuttatása az országba, így sok esetben inkább a határátkelő helyeken próbálkoznak (Leszkó- Sivadó 2018). Ezzel is magyarázható tehát a kábítószer-felderítések esetszámainak jelentős növekedése 2016-tól a határátkelőhelyeken. A zöldhatár fizikai lezárása a határátkelőhelyekre terelte át a csempészeti tevékenység egy részét.

A határátkelőkön történő lefoglalások összmenységét, valamint az egy lefoglalásra jutó kábítószeresek átlagos mennyiségét tekintve ugyanakkor azt látjuk, hogy 2015-höz képest 2016-ban visszaesés következett be.

6. ábra: A felderítések alkalmával lefoglalt kábítószer átlagos mennyisége (kg)

Forrás: Nemzeti Adó- és Vámhivatal

2011 és 2017 között ugyanis három esetben történt olyan kiemelt jelentőségű felderítés, amely során az egy eljárásban lefoglalt kábítószer mennyisége meghaladta a 400 kg-ot: 2012-ben (492 kg), 2015-ben (417 kg), illetve 2017-ben (500 kg).

Következésképpen a nagyobb mennyiségű kábítószeresek csempészete, függetlenül a migrációs helyzettől, egyaránt előfordult 2015-öt megelőzően és azt követően is.

Ad. 2. A felderített kábítószer-csempészet esetszámai kapcsán 2015-ben tapasztalható visszaesés részben magyarázható azzal is, hogy a kialakult kaotikus helyzetben a csempészetrel foglalkozó bűnelkövetők egy része, ideiglenesen az embercsempész tevékenység irányába fordult. 2015-ben az illegális migrációs tömeg megjelenésével, a vártaknak megfelelően, a kialakult helyzetből többen is megpróbáltak profitálni. Az emberek illegális határátlépésének segítése ugyanis a kábítószer-csempészet után a második legnagyobb hasznot hozó csempész jellegű magatartás (Azis et al. 2015, Vas 2000). A rendőrség adataiból világosan látszik, hogy a migrációs nyomással egy időben folyamatosan növekedett az embercsempészetet elkövetők száma is, akik jelentős összegek fejében nyújtottak segítséget a határ tiltott átlépéséhez.

2. táblázat: Hatóság által felderített embercsempészet esetszáma (2012-2017)

FELDERÍTETT EMBERCSEMPÉSZET

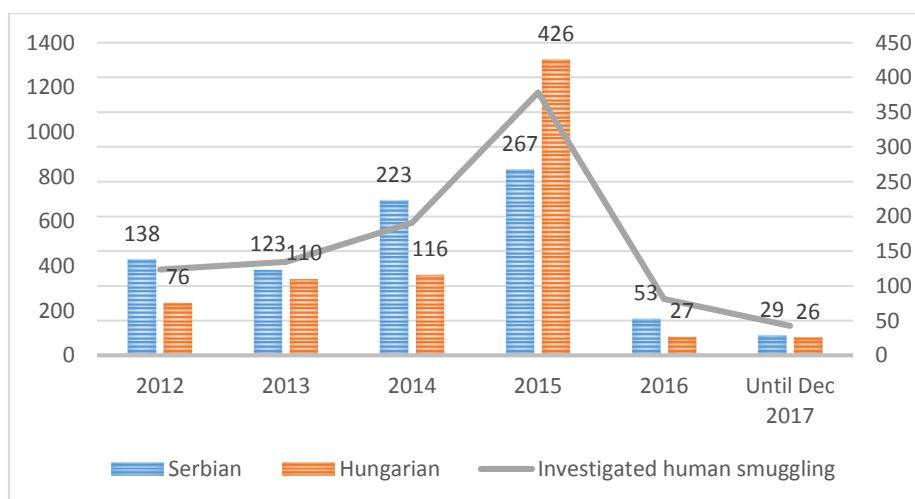
ÉV	2012	2013	2014	2015	2016	2017 decemberig
ESETSZÁM	384	418	593	1177	253	132

Forrás: Rendőrség

<http://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/statisztikak/hatarrendeszet?page=4> (2018. 02. 20.)

Csongrád megye területén például 2008 és 2015 között, 1100%-al (6<67) nőtt az embercsempészet miatt indított büntetőeljárások száma (Lukács 2015). Az embercsempészek többsége – hasonlóan a kábítószerkeknél említettekhez – szerb és magyar állampolgár volt.

7. ábra: A felderített embercsempészet száma, valamint a magyar és szerb állampolgárságú elkövetők aránya

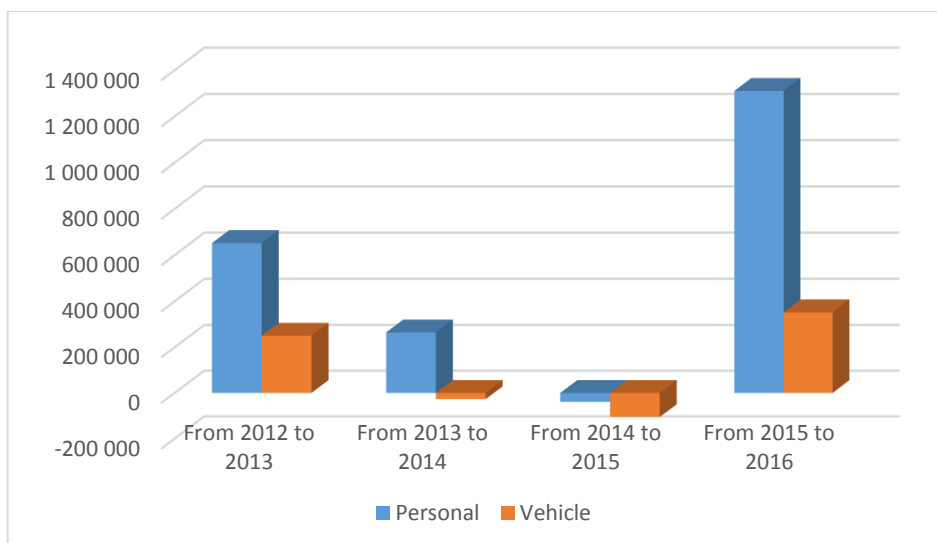

Forrás: Rendőrség

<http://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/statisztikak/hatarrendeszet?page=4> (2018. 02. 20.)

Ad. 3. Tudjuk ugyanakkor azt is, hogy a határforgalom alakulására több olyan tényező is hatást gyakorol, amelyek függetlenek a szubjektív emberi tényezőktől (Balla 2017). Mint ahogy az országhatárokon megjelenő bűncselekmények különböző trendjei is összefüggésben állnak a határforgalom változásaival. A kábítószer-felderítések tendenciáiban 2015-től bekövetkezett változásokat így természetesen befolyásolhatta az is, hogy a szerb-magyar határszakaszon jelentős mértékben változott az határátlépésre jelentkező személyek és gépjárművek összesített száma.

8. ábra: A személy- és gépjárműforgalom alakulása a szerb-magyar határszakaszon (2012-2016)

Forrás: Rendőrség

<http://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/statistikak/hatarrendeszet?page=4> (2018. 02. 20.)

A rendőrség adataiból kiderül, hogy az illegális migráció növekedésével egyidejűleg, a 2014-es adatokhoz képest 2015-ben 39.212 fővel csökkent a személyforgalom, valamint 105.382 járművel kevesebb érkezett az országba a határátlépőkön keresztül.

2016-ban viszont újra növekedés tapasztalható a forgalomban. Az előző évhez képest 1.310.431 fővel nőtt a személyforgalom és 352.425 gépjárművel a járműforgalom ezen a határszakaszon. Okkal feltételezhetjük, hogy a határforgalom 2015-ös radikális csökkenése összefüggésben áll a kábítószer-felderítések számának visszaesésével is.

Ad. 4. A felderített kábítószer-csempészek csökkenő számát befolyásolhatta az is, hogy 2015-ben nem csak az elkövetői kör, hanem maga a hatóságok tagjai is elsősorban az embercsempészettel kapcsolatos magatartások felderítésére fókuszáltak. Illetve az embercsempészettel összefüggő bűncselekmények számának radikális növekedése jelentős többletmunkát telepített a hatóságokra.

Mint, ahogyan azt sem zárhatjuk ki, hogy ebben az időszakban mindössze a kábítószer-csempészeti útvonalak (pl. Horvátország, Románia) vagy módszerek (pl. vasúti-, légi járművek használata) ideiglenes átrendeződése okozta a felderítési számok változását.

7. Összefoglalás

A felvetett hipotézisek kapcsán elmondható, hogy az illegális migráció, illetve annak megoldását célzó rendészeti és büntetőjogi intézkedések hatást gyakorolhattak a hazai kábítószer-csempészet tendenciáira. Úgy tűnik azonban, hogy ezek mindössze a csempészeti módszerek, irányvonalak és eszközök megválasztására bírtak befolyással. A korábbi kutatási eredmények is arról tanúskodnak, hogy a fizikai határzárak telepítése bár megnöveli a csempészet költségeit, az adott áru iránti állandó kereslet mellett alig észrevehető mértékben képes csökkenteni a csempészeti tevékenységet (*Getmansky et al. 2019*).

A 2015-ös (*Csesztegi et al. 2016*) és 2016-os (*Czér et al. 2017*) adatokat feldolgozó kábítószerügyi jelentések a csempészeti tevékenységekkel kapcsolatban nem számolnak be érzékelhető változásokról. Mint ahogyan a kábítószer fogyasztói szférából sem rendelkezünk olyan információkkal, amelyek arra engednének következtetni, hogy ebben az időszakban bármikor akadályozottá vált volna a kábítószer beszerzése.

Az elemzett adatok azt mutatják, hogy a technikai határzár felépítése növekvő hatást gyakorolt a határátkelőhelyeken történő kábítószer-csempészetre. Ez tehát kiemelt felelősséget telepít az országhatárokon ellenőrzést végző hatóságokra.

A 2015-2017 közötti események elemzése ugyanakkor további bizonyítékkal szolgálnak arra, hogy a kábítószer nemzetközi terjedése önmagában rendészeti eszközökkel nem akadályozható meg (*Erdős 2015*).

8. Felhasznált irodalom

Aziz, Nourhan, Abdel – Monzini, Paola – Pastore, Ferrudccio (2015): The changing dynamics of cross-border human smuggling and trafficking in the mediterranean. Istituto Affari Internazionali, Roma, 11

Balla József – Kui László (2017): A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár és határőrizetre gyakorolt hatásai. In : Hadtudományi Szemle, 10 (2017/1), 222-238.

Balla József (2017): A határforgalom-ellenőrzés tartalmi változásai 1990-ig. In: Hadtudományi Szemle, 10, (2017/2), 295-316.

Carter, David B. – Poast, Paul (2017): Why do states build walls? Political economy, security, and border stability. In : Journal of Conflict Resolution, 59 (2017/8) 1455-1485.

Csesztregi Tamás – Horváth Gergely Csaba – Nyírády Adrienn – Port Ágnes – Tarján Anna – Varga Orsolya (2016): 2016-os éves (2015-ös adatok) jelentés az EMCDDA számára. Budapest, Reitox, 118.

- Csobolyó Eszter** (2017): A határőrizeti célú ideiglenes határzár, mint kritikus infrastruktúra. *Hadtudományi Szemle*, 10 (2017/3), 482-494.
- Czér Polla – Csesztregi Tamás – Fóti Orsolya – Horváth Gergely Csaba – Nyírády Adrienn – Péterfi Anna – Port Ágnes – Tarján Anna – Varga Orsolya** (2017): 2017-es éves jelentés (2016-ös adatok) az EMCDDA számára, Reitox, Budapest, 125
- Erdős Ákos** (2015): Droghelyzet: tiltás kontra legalizáció. In: *Magyar Rendészet*, 15, (2015/3) 11-26.
- Erdős Ákos** (2017a): A Vám- és Pénzügyőrség kábítószer-ellenes tevékenysége a rendszerváltást követő első évtizedben. In : *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 27 (2017/54) 15-24.
- Erdős Ákos** (2017b): Szemelvények a Békés megyei vámőrök és pénzügyőrök életéből – a nagy háborúktól a rendszerváltásig (1900-1990). In: *Czene-Polgár Viktória – Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes* (szerk.): *Mérföldkövek az adó- és vámigazgatás történetéből. Válogatott tanulmányok az évfordulók tükrében.* Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata, Budapest, 9-33.
- Erdős, Ákos** (2019): Territorial rearrangement in drug trafficking after the border closing. In: *Criminal Geographical Journal*, 2019/1. pp. 25-38.
- Getmansky, Anna – Grossman, Guy – Wright, Austin L.** (2019): Border walls and smuggling spillovers. In: *Quarterly Journal of Political Science*, 14 (2019/3), 329-347.
- Hassner, Ron – Wittenberg, Jason** (2015): Barriers to entry: Who builds fortified boundaries and why? In : *International Security*, 40 (2015/1) 157-190.
- János, Nagy** (2012): Tackling cigarette smuggling with enforcement: case studies reviewing the experience in Hungary, Romania and the United Kingdom. In : *World Customs Journal*, 6 (2012/2) 29-40.
- Kui László** (2017): A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár továbbfejlődése, avagy a második kerítés mindent megold? In: *Hadmérnök*, 12 (2017/4), 67-75.
- Lészkó Éva – Sivadó Máté** (2018): Beszámoló egy kerekasztal beszélgetésről. In: *Czene-Polgár Viktória – Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes* (szerk.): *Innováció, elektronizáció, tudásmenedzsment,* Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata, Budapest, 305-314.
- Lorenz, Edward N.** (1963): Deterministic Nonperiodic Flow. In: *Journal of the Atmospheric Sciences*, 20, (1963/2) 130-141

Lukács János (2015): A tömeges méretű illegális migráció rendészeti kezelésének Csongrád megyei tapasztalatai 2010-2015. In: Schmidt Rita Emese (szerk.): Határrendészeti Tanulmányok, Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 24-37.

Mátyás Szabolcs (2018): A szervezett bűnözés kriminálgeográfiai vizsgálata. In: Frigyer László (szerk.): Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból. I., Nemzeti közszolgálati Egyetem, Budapest, pp. 134-168.

Négyesi Lajos (2001): Gondolatok a Szent István-i állam haderejéről. In : Limes, 14 (2001/45-46) 95-106.

Sivadó Máté (2016): Migráció és drogok kapcsolata Magyarországon – némi európai kitekintéssel. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): A migráció bűnügyi hatásai, Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 131-140.

Sorrensen, Cynthia (2014): Making the subterranean visible: security, tunnels, and the United States-Mexico border. In : Geographical Review, 104 (2014/3) 328-345.

Szabó Andrea (2017): A pénzügyi igazgatás szervezete és képzési rendszere a kiegyezéstől az I. világháború végéig. In.: Czene-Polgár Viktória – Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes (szerk.): Mérföldkövek az adó- és vámigazgatás történetéből. Válogatott tanulmányok az évfordulók tükrében. Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata. Budapest, 124-137.

Vallet, Elisabeth (ed.) (2016): Borders, fences and walls: State of insecurity? Routledge, London, 2016

Vas Gizella (2000): A határellenőrzés és az illegális migráció elleni fellép az Európai Unióban. In : Belügyi Szemle, 48, (2000/3), 74-86.